

La política d'adquisicions dels museus d'història i etnologia de Catalunya

Xarxa de Museus
d'Història i Monuments
de Catalunya

Índex

1. Presentació	6
2. Introducció	7
3. Fonaments i referents per a una política d'adquisicions	8
3.1 Marc legal existent	8
3.2 La política d'adquisicions de la Generalitat de Catalunya	9
3.3 Referents nacionals i internacionals	11
3.4 Criteris i procediments d'admissió	12
3.5 Codi Deontològic de l'ICOM	14
4. Els museus de societat i les seves col·leccions	16
4.1 Els museus de societat	16
4.2 El relat dels museus de societat de Catalunya	19
4.3 Els museus d'etnologia i les seves col·leccions	21
4.4 Els museus d'història i les seves col·leccions	25
4.5 Descripció de la col·lecció de cada museu	29
5. Marc de política d'adquisicions de les dues xarxes	41
APARTAT PRIMER. Les col·leccions i la política d'adquisicions	42
APARTAT SEGON. Objectes susceptibles de ser adquirits	43
APARTAT TERCER. Objectes d'especial interès	45
APARTAT QUART. Modalitats d'adquisició	47
APARTAT CINQUÈ. Criteris generals per a les adquisicions	48
APARTAT SISÈ. Protocol d'adquisicions	49
APARTAT SETÈ. Valoració de l'objecte	51
APARTAT VUITÈ. Baixes	52
APARTAT NOVÈ. Compromisos d'ètica i transparència	53
6. Elaboració d'una política d'adquisicions pròpia	55
6.1 Passos previs per a la redacció d'una política d'adquisicions	56
6.2 Sumari d'una política d'adquisicions	57
7. Fonts consultades	60
7.1 Bibliografia	60
7.2 Legislació	62
7.3 Webgrafia	62

Aquest document és fruit d'un treball conjunt amb els museus que configuren la Xarxa de Museu d'Etnologia de Catalunya i la Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya. L'apartat 5, el Marc de política d'adquisicions de les dues xarxes, va ser aprovat el dia 10 i 11 de desembre de 2020 als plenaris respectius celebrats per via telemàtica.

Coordinació i redacció: Jordi Medina Alsina

Desembre de 2021

Annexos	64	A 4 - Les polítiques d'adquisicions dels Museus de la Xarxa de Museus d'Història	333
A 1 - Exemples de política d'adquisicions de museus internacionals	65	A 4.1 Fundació Jacint Verdaguer	334
A 1.1 Brent Museum & Brent Archieves	66	A 4.2 Museu de Cervera	342
A 1.2 Brooklyn Children's Museum	72	A 4.3 Museu de L'Hospitalet de Llobregat	343
A 1.3 Musée de la Civilisation de Québec	85	A 4.4 Museu de Lleida	347
A 1.4 Musée d'Etnographie de Genève	89	A 4.5 Museu de Mataró	355
A 1.5 Museo Histórico Nacional de Chile	100	A 4.6 Museu de Terrassa	362
A 1.6 Museo Nacional de Colombia	117	A 4.7 Museu de Tortosa	368
A 1.7 Museum of London	128	A 4.8 Museu d'Història de Cambrils	373
A 1.8 National Museum of Ireland	146	A 4.9 Museu d'Història de Girona	377
A 1.9 Weald & Downland Living Museum	176	A 4.10 Museu d'Història dels Jueus de Girona	384
		A 4.11 Museus de Sant Cugat del Vallès	386
		A 4.12 Museu Torre Balldovina	390
A 2 - Exemples de política d'adquisicions de museus nacionals	185	A 5 - Models de documents al voltant de les polítiques d'adquisicions	395
A 2.1 Institut Botànic de Barcelona	186	Instància de proposta de donació	396
A 2.2 Institut Català de Paleontologia	188	Acta de recepció d'objectes	397
A 2.3 Museu d'Arenys de Mar	196	Informe tècnic davant d'una possible adquisició	398
A 2.4 Museu de Ciències Naturals de Barcelona	200	Comunicació de l'acord d'acceptació d'un objecte	399
A 2.5 Museu de la Música de Barcelona	206	Conveni simple d'acceptació d'una donació	400
A 2.6 Museu del Disseny de Barcelona	210	Document definitiu de donació d'un objecte	401
A 2.7 Museu d'Història de Catalunya	220	Conveni de donació d'un objecte	403
A 2.8 Museu Frederic Marès	230	Conveni de dipòsit d'un objecte	405
A 2.9 Museu Marítim de Barcelona	237	Conveni de cessió temporal d'un objecte en règim de comodat	406
A 2.10 Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya	245		
A 3 - Les polítiques d'adquisicions dels Museus de la Xarxa de Museus d'Etnologia	255		
A 3.1 Ecomuseu de les Valls d'Àneu	256		
A 3.2 Museu Comarcal de la Conca de Barberà	260		
A 3.3 Museu de la Mediterrània. Can Quintana	265		
A 3.4 Museu de la Pesca. El Cau de la Costa	272		
A 3.5 Museu de la Vida Rural	281		
A 3.6 Museu de les Cultures del Vi de Catalunya. Vinseum	289		
A 3.7 Museu de les Terres de l'Ebre	296		
A 3.8 Musèu d'era Val d'Aran	304		
A 3.9 Museu d'Història de la Immigració de Catalunya	312		
A 3.10 Museu Etnogràfic de Ripoll	315		
A 3.11 Museu Etnològic del Montseny – La Gabella	321		
A 3.12 Museu Etnològic i de Cultures del Món de Barcelona	326		

1. Presentació

Al llarg de la història l'ésser humà ha anat recollint aquells objectes que considerava que tenien un valor per tal de poder-los transmetre a les generacions futures i explicar així la seva història i la seva identitat. Els diferents llegats esdevenen avui col·leccions patrimonials que molts museus tenim el deure de seguir preservant, catalogant i difonent per a les futures generacions. Alhora, nosaltres com a societat també ens pertoca recollir aquells objectes i aquella memòria oral per deixar constància i poder explicar el passat però, també, el nostre present. Les col·leccions dels museus doncs, són vives i van ampliant-se amb el pas del temps.

Els nostres museus però, cada cop tenen menys espai a les seves reserves i convé racionalitzar i crear línies estratègiques per dur a terme aquesta recollida i ampliació de les col·leccions de forma raonada i coherent. Precisament, un dels objectius del Pla de Museus de la Generalitat de Catalunya fa referència a la millora de la gestió de les col·leccions i, específicament, al foment de la definició i redacció de les polítiques d'adquisicions dels museus del país. Per assolir aquest objectiu es treballa a través de les xarxes temàtiques dels museus de Catalunya, tot desenvolupant un marc de referència que ajuda i fonamenta la redacció de les polítiques d'adquisicions de cada museu.

És així com el 2019 es va iniciar el treball amb la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya duent a terme una diagnosi que descrivia les diferents col·leccions dels museus que componen aquesta xarxa i les seves particularitats. A l'hora però, de la reflexió col·lectiva i de construir el relat nacional es va observar que aquesta xarxa es complementava amb la Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya i que calia desenvolupar aquest marc de referència al voltant de la política d'adquisicions de forma conjunta. El document que es presenta doncs, és fruit d'aquest treball conjunt entre aquestes dues xarxes temàtiques de museus de Catalunya i pretén ser una guia que emmarqui les futures actuacions al voltant de les noves adquisicions.

2. Introducció

Els museus són equipaments que vetllen per la conservació, documentació, custòdia, recerca i difusió d'un llegat patrimonial. Exposen béns patrimonials mobles i immobles i tenen una funció social innegable a l'hora de preservar la memòria col·lectiva del nostre país i reflectir el desenvolupament cultural de la nostra societat. Les seves col·leccions s'amplien progressivament per poder continuar explicant els canvis i l'evolució de l'entorn social i cultural que ens envolta. Aquest creixement de les col·leccions no pot dur-se a terme de forma aleatòria sinó que ha de respondre a uns criteris i tenir una coherència amb la visió, missió i objectius de cada museu.

La política d'adquisicions és el document que emmarca les directrius i estratègies vers l'ampliació i la gestió de les col·leccions dels nostres museus. Cada museu te la seva política d'adquisicions. En aquest document presentem el marc de referència de la política d'adquisicions de la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya i de la Xarxa de Museus i Monuments d'Història de Catalunya. En ell hi trobem el marc normatiu del què parteix, la política d'adquisicions de la Generalitat de Catalunya, el Codi Deontològic de l'ICOM, la definició dels museus de societat, la descripció de les dues xarxes i les seves col·leccions i, entre altres, el document base de política d'adquisicions.

Aquest document és fruit d'un treball compartit que va partir d'una diagnosi inicial i uns debats territorials entre els museus de les dues xarxes. Les conclusions dels debats van permetre bastir tot aquest document i, concretament, el marc de política d'adquisicions de les dues xarxes que va ser aprovat als plenaris respectius del 10 i 11 de desembre de 2020. Partint d'aquest document marc, durant el 2021 es van elaborar i harmonitzar els diferents documents de política d'adquisicions dels museus que configuren les dues xarxes.

La política d'adquisicions no és un document estàtic sinó que convida a la seva revisió i actualització de forma periòdica. El present document és la base per a la redacció de les polítiques d'adquisicions pròpies dels museus. Als annexs, a banda dels documents de política d'adquisicions dels museus de les dues xarxes, també hi trobem un seguit de models de documents per al dia a dia en la gestió i organització de les adquisicions dels nostres museus. És doncs, també, un document de consulta per tots aqu

3. Fonaments i referents per a una política d'adquisicions

Una política d'adquisicions ha de fonamentar-se en la legislació vigent i fixar-se en les tendències nacionals i internacionals que es perfilen per respondre a les necessitats i a la legalitat actuals. Aquest apartat exposa el marc legal que afecta la custòdia i adquisició d'objectes patrimonials, la política d'adquisicions de la Generalitat de Catalunya, les tendències nacionals i europees entorn a la creació i ampliació de col·leccions, els principals criteris per determinar l'acceptació d'adquisicions i el codi deontològic de l'ICOM, que conjuntament configuren la base del document marc de política d'adquisicions de les dues xarxes.

3.1 Marc legal existent

Tota política d'adquisicions ha d'emmarcar-se en el seu corresponent marc normatiu. D'aquí que la descripció de les diferents lleis, normatives i decrets que afecten directament a la custòdia i gestió del patrimoni i l'adquisició d'objectes patrimonials poden consultar-se a l'apartat 7.2 d'aquest document. Les lleis bàsiques en l'adquisició d'objectes patrimonials a Catalunya són: la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol; la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català; la Llei 49/2002, de 23 de desembre, de règim fiscal de les entitats sense finalitats lucratives i dels incentius fiscals al mecenatge i, per últim, la Llei 30/2007, de 30 d'octubre, de contractes del sector públic.

La Llei orgànica 6/2006, de reforma de l'Estatut de Catalunya, preveu que Catalunya té competència exclusiva en matèria de Cultura i, en el cas del patrimoni cultural, hi inclou:

- **Primer.** La regulació i l'execució de mesures destinades a garantir l'enriquiment i la difusió del patrimoni cultural de Catalunya i a facilitar-hi l'accés.
- **Segon.** La inspecció, l'inventari i la restauració del patrimoni arquitectònic, arqueològic, científic, tècnic, històric, artístic, etnològic i cultural en general.
- **Tercer.** L'establiment del règim jurídic de les actuacions sobre béns mobles i immobles integrants del patrimoni cultural de Catalunya i la determinació del règim jurídic dels béns immobles, i també la declaració i la gestió d'aquests béns, excepte els que siguin de titularitat de l'Estat.
- **Quart.** La protecció del patrimoni cultural de Catalunya, que inclou la conservació, la reparació, el règim de vigilància i el control dels béns, sens perjudici de la competència estatal per a la defensa dels béns integrants d'aquest patrimoni contra l'exportació i l'espoliació.

És per això que Catalunya disposa de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, de Patrimoni Cultural Català que parteix d'un concepte de patrimoni cultural molt ample. Hi contempla el patrimoni moble, el patrimoni immoble i el patrimoni immaterial. Aquesta llei estableixen tres categories de protecció, comunes a béns mobles, immobles i immaterials: els béns

culturals d'interès nacional, els béns catalogats i la resta de béns integrants de l'ampli concepte de patrimoni cultural definit per l'article 1 de la mateixa. També crea un segon nivell de categoria i protecció de béns anomenats béns d'interès local, el control i la protecció dels quals recau sobre els ajuntaments. Aquesta Llei és la base de la Llei de Museus, la d'Arxius i la del sistema bibliotecari de Catalunya.

La Llei 49/2002, de 23 de desembre, de règim fiscal de les entitats sense ànims de lucre i dels incentius fiscals al mecenatge regula els incentius i beneficis fiscals de les entitats sense ànim de lucre i les pròpies d'una col·laboració particular respecte alguna finalitat d'interès general. Per la seva banda, la Llei 30/2007, de 30 d'octubre, de contractes del sector públic (LCSP) detalla, en el seu articulat, el procediment d'adjudicació a seguir i la tipologia dels contractes per a cadascuna de les organitzacions administratives del sector públic.

El Sistema de Museus detalla la classificació dels equipaments i els instruments de suport com ara el Servei de Museus i de Béns Mobles, l'Agència Catalana de Patrimoni Cultural, la Junta de Museus, les Xarxes territorials o les Xarxes temàtiques.

Segons el Pla de Museus vigent, el sistema de Museus és un instrument bàsic per actuar sobre el conjunt dels equipaments museístics catalans per part de la Generalitat de Catalunya. Actualment, hi ha 115 museus al Registre de Museus de la Generalitat i són els que configuren el Mapa de Museus de Catalunya. A través del Servei de Museus del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el Sistema de Museus ha d'ajudar a reordenar els museus del país, planificar la seva ordenació estratègica i desplegar, entre altres, instruments de suport transversal als museus a través de les pròpies xarxes temàtiques o xarxes territorials existents.

Les xarxes temàtiques dels museus de Catalunya estan formades per museus acreditats i, si escau, també per equipaments patrimonials relacionats temàticament. Les funcions de les xarxes temàtiques són les d'estructurar les col·leccions des d'un punt de vista global, apostar per la recerca, desenvolupar programes de recerca i difusió de les col·leccions i la de donar suport a la internalització de les col·leccions dels museus catalans. Actualment hi ha constituïdes l'Arqueoxarxa de Museus d'Arqueologia i Jaciments de Catalunya, la Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya, la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya, la Xarxa del Sistema Territorial del Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, la Xarxa de Museus d'Art de Catalunya i la Xarxa de Museus de Ciències Naturals de Catalunya.

Entorn a les xarxes territorials, tot museu registrat pot ser-ne membre, tot i que és una decisió voluntària el fet de pertànyer-ne. Les funcions de les xarxes territorials són dos: per una banda, la de foment i canalització de recursos econòmics i, per l'altra, la de cooperació per poder prestar serveis i activitats de forma mancomunada. A dia d'avui, trobem la Xarxa dels Museus de les Terres de Lleida i Aran, la Xarxa de les Comarques de Tarragona i les Terres de l'Ebre, la Xarxa de Museus de les Comarques de Girona, la Xarxa de Museus de la Catalunya Central i el Penedès, la Xarxa de Museus de la Regió Metropolitana de Barcelona i, finalment, els museus de la ciutat de Barcelona.

A banda de les xarxes territorials la Generalitat de Catalunya té ens relacionats amb la gestió de les col·leccions. Entre aquests, trobem l'Agència Catalana de Patrimoni Cultural com a entitat pública amb personalitat jurídica pròpia que té com a missió gestionar el patrimoni cultural de la Generalitat amb criteris d'integritat, sostenibilitat i eficiència. A dia d'avui, l'Agència gestiona 38 monuments i els equipaments següents: Museu d'Arqueologia de Catalunya, Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, Museu Nacional

de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, Museu d'Història de Catalunya, Museu d'Art de Girona i el Centre de Restauració de Béns Mobles.

Com a altre ens destaca la Junta de Museus, un òrgan compost per diferents membres de la comunitat museística i federativa del país i que representa la veu dels museus de Catalunya. A través de la Junta de Museus es promou la voluntat d'actuar coordinadament de les diverses institucions que gestionen el patrimoni museístic del país i d'actuar estratègicament de forma conjunta. També és un òrgan prescriptor i consultiu, que assessora el Govern de la Generalitat de Catalunya i té la funció bàsica per a l'acreditació dels museus de Catalunya i la seva avaluació.

Tots aquests diversos ens i estructures organitzatives promouen aquesta coordinació i actuació estratègica conjunta no només en la gestió del dia a dia dels museus, monuments i jaciments del país sinó també en la consolidació, creació i ampliació de les col·leccions actuals. Precisament, una de les finalitats que persegueix el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya és la d'enriquir i completar el patrimoni de les col·leccions públiques de Catalunya a través de la Col·lecció Nacional. Per tal de disposar de recursos econòmics que possibilitin l'enriquiment d'aquesta Col·lecció Nacional mitjançant l'adquisició de nous béns culturals i patrimonials es crea el Fons Nacional per a l'adquisició de Béns Culturals que periòdicament adquireix nous objectes, obres i fons. Aquest Fons Nacional contribueix a completar i enriquir les col·leccions nacionals actuals i futures i dona suport a les col·leccions dels equipaments muse

estratègia d'actuació a mitjà i llarg termini. A l'annex 1 trobem diferents models d'exemples de política d'adquisicions internacionals i a l'annex 2 diferents exemples de política d'adquisicions nacionals. En ells, cal emfatitzar que en determinades ocasions el document fa referència a la política de col·leccions i en d'altres a la política d'adquisicions. És important determinar doncs, que la política d'adquisicions és el document específic que tracta sobre la gestió de les noves adquisicions de les col·leccions que un museu custodia. Aquesta política d'adquisicions pot ser un document específic o pot estar incorporada dins un document més global sobre la gestió de les col·leccions on, en ell també hi trobaríem aspectes com els plans de conservació preventiva, la consulta i la investigació de les col·leccions, l'accés a les col·leccions o la documentació i difusió d'aquestes.

Des de la Generalitat de Catalunya s'ha apostat per treballar a través de les xarxes temàtiques dels museus del país i dur a terme un debat col·lectiu al voltant de les col·leccions actuals, els buits existents i les prioritats a l'hora d'adquirir. Aquest debat conjunt ha elaborat els documents marc de política d'adquisicions de cada xarxa que serveixen de base per la política d'adquisicions que acabi desenvolupant cada museu. En el cas dels museus de l'Ajuntament de Barcelona, l'Institut de Cultura de Barcelona va iniciar tot un treball per fases perquè cada museu elaborés el seu propi document de política de col·leccions, tenint la política d'adquisicions dins d'aquest document més extens.

Les polítiques d'adquisicions nacional i internacionals tendeixen a partir d'una descripció del rol i missió del museu on es defineixen els propòsits i el sentit actual de la custòdia de les col·leccions. Posteriorment es tendeix a definir el museu tot descrivint les col·leccions i fent èmfasi en la història de les col·leccions per adoptar una perspectiva històrica a l'hora de determinar les línies estratègiques de les noves adquisicions. Després d'aquests dos apartats més de context en totes les polítiques d'adquisicions hi acostuma a haver un apartat de criteris de selecció on s'hi incorpora la concreció dels òrgans de decisions i els possibles comitès d'adquisicions, les tipologies d'adquisicions, els condicionants per poder acceptar una nova adquisició, els motius per desestimar objectes, els àmbits i prioritats de creixement de les col·leccions i l'ètica i la legalitat en les adquisicions.

En els documents de política d'adquisicions també hi podem trobar un apartat de limitació de les col·leccions, de coordinació amb altres museus, d'accés i ús de les col·leccions, del procediment de revisió del propi document i annexos amb documents relacionats.

3.4 Criteris i procediments d'admissió

Una adquisició és un ingrés d'una obra, objecte o bé patrimonial a les col·leccions d'un museu. Les adquisicions segueixen la finalitat d'engrandir les col·leccions per poder

complir amb la missió de la institució que l'acull i ampliar el discurs de la seva col·lecció. Podem diferenciar dues tipologies d'adquisicions: les adquisicions amb transferència de propietat i les que no.

Tots els museus tenen la necessitat d'engrandir i eixamplar les seves col·leccions. Es fa necessari doncs, delimitar i concretar els eixos de creixement de la col·lecció, la missió del museu i la seva especialització en consonància amb la resta de museus del país. Les adquisicions doncs, han de tenir en compte les necessitats i particularitats del museu perquè segueixin una coherència a curt, mitjà i llarg termini. Els museus necessiten aquesta reflexió que ha de plasmar-se en la seva política d'adquisicions.

Quan el museu tingui delimitats els seus interessos, la seva especialització i els seus àmbits de creixement de la col·lecció en la seva política d'adquisicions cal que els nous ingressos i incorporacions a la col·lecció vagin en coherència amb aquest document marc de referència i compleixin aquests tres criteris:

- Criteris de col·lecció. Les noves adquisicions han d'anar en

El procediment d'una adquisició pot iniciar-se per voluntat externa, arran de la intenció d'una persona física o jurídica externa al museu, o per voluntat interna, arran de la decisió del propi museu d'adquirir una nova obra artística o bé patrimonial.

En el cas de l'inici del procediment per voluntat externa cal que l'interessat expressi la seva voluntat a la institució museística. En aquesta voluntat caldria que vingués especificat el bé que s'ofereix, demostrada la propietat del bé que s'ofereix i especificada la tipologia d'ofertament (venda, donació, etc.). Amb aquesta voluntat el museu inicia la valoració i adequació de l'ofertament que vindrà finalitzada amb la redacció d'un informe positiu o negatiu per tal de procedir a l'acceptació o no de la peça o bé patrimonial ofert.

En el cas de l'inici del procediment d'acceptació d'una obra o bé patrimonial per voluntat interna del museu cal que la direcció del museu, o persona a qui es delegui, faci un informe de proposta d'adquisició. Tant si la proposta és per voluntat interna o externa a la institució, l'òrgan competent de cada museu valorarà la idoneïtat o no de les propostes d'adquisicions que es rebin.

A banda dels patronats i òrgans de govern de cada institució museística, cada museu en la seva política d'adquisicions concretarà quin és l'òrgan de decisió i el procediment d'acceptació d'una nova adquisició. Un cop acceptada l'obra o bé patrimonial el museu iniciarà els tràmits corresponents per fer-la efectiva amb els convenis i contractes necessaris d'acord amb la legalitat i normativa vigent.

Una adquisició, finalment, suposa la creació d'un nou número de registre a l'inventari del museu. En ell cal incorporar-hi tota la documentació relativa a la peça o bé patrimonial: situació legal, història de l'objecte, imatges de l'obra, historial d'exposicions, historial de propietat, contracte de drets d'autor i tot allò que es consideri oportú per cada museu.

3.5 Codi Deontològic de l'ICOM

Els aspectes ètics de la pràctica professional dels tècnics que treballen en i al voltant dels museus es regeixen majoritàriament pel Codi Deontològic de l'ICOM per a museu. Aquest codi va ser aprovat per la 15a Assemblea General de l'ICOM celebrat el 1986 a Argentina, modificat en la 20a Assemblea General celebrada el 2001 a Barcelona i revisat en la 21a Assemblea General del 2004 de Seül. El codi recull els principis al voltant de la pràctica professional acceptats per la comunitat museística internacional.

El Codi Deontològic de l'ICOM no té rang de llei, per la qual cosa, no és un document d'obligat compliment. Cada país ha de desenvolupar les seves pròpies lleis i normatives al voltant de l'activitat museística i, molt concretament, ha de regular el control i preser-

vació dels seus béns patrimonials i de les adquisicions. El Codi Deontològic de l'ICOM pretén ser la base de la legislació dels diferents països i el marc de referència per establir la seva regulació específica.

Els museus han de garantir la protecció, documentació i promoció del patrimoni natural i cultural de la humanitat oferint els recursos econòmics, logístics i de personal necessaris. Els museus han de protegir les seves col·leccions i vetllar pel seu bon estat, conservació i preservació. Precisament una de les missions dels museus consisteix en adquirir, preservar i posar en valor les seves col·leccions. Aquesta tasca es durà a terme complint la normativa i la legislació nacional i internacional vigent.

4. Els museus de societat i les seves col·leccions

Els museus de societat estan configurats per dues xarxes temàtiques de museus: la **Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya** i la **Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya**. Les dues xarxes estan liderades pel Museu d'Història de Catalunya i en conjunt formen un total de vint-i-cinc museus, cadascun d'ells amb una col·lecció diferenciada de la resta. En aquest apartat es defineix el concepte de museus de societat i el relat dels museus de societat de Catalunya. Posteriorment s'exposen les particularitats de cada xarxa temàtica de museus i es descriuen les diferents col·leccions dels museus que les configuren.

4.1 Els museus de societat

Segons els Estatuts de l'ICOM *“un museu és una institució sense ànims de lucre, permanent, al servei de la societat i del seu desenvolupament, oberta al públic, que adquireix, conserva, investiga, comunica i exposa el patrimoni material i immaterial de la humanitat i el seu medi ambient amb finalitats educatives, d'estudi i d'oci”*. Però el debat dins la comunitat museística segueix viu amb la voluntat d'anar incorporant en la seva definició altres aspectes, principalment entorn a l'àmbit social.

Hi ha moltes tipologies de museus i diferents tipus de classificació. La classificació de l'ICOM no incorpora els museus de societat i adopta una divisió més temàtica a nivell disciplinar: museus d'art, museus d'història natural, museus d'etnografia i folklore, museus històrics, museus de la ciència i la tècnica, museus de ciències socials i serveis socials, museus de comerç i de les comunicacions i, per últim, museus d'agricultura i dels productes del sòl.

La realitat de les col·leccions dels nostres museus però, determina que la major part dels museus del nostre país tenen col·leccions pluridisciplinars. Aquest fet dificulta la seva classificació i ens obliga a adoptar una mirada molt més àmplia. Si bé és cert que la major part dels museus de Catalunya formen part d'una xarxa temàtica concreta, hi ha moltes interaccions entre aquestes i, en el cas dels museus de la xarxa de museus d'etnologia i de la xarxa de museus d'història, especialment, hi ha una idiosincràsia que ens permet englobar-los sota el concepte de museus de societat.

Els museus de societat és un concepte contemporani que pretén englobar tot un conjunt de museus que en el seu discurs i col·lecció posen al centre l'ésser humà per estudiar-ne l'evolució històrica, etnogràfica, social i identitària. En els museus de societat l'entorn hi té un protagonisme destacat i la interacció amb la comunitat també. Sota d'aquest nou concepte hi trobem els museus d'antropologia, d'etnologia, d'història, de folklore i cultura popular, els museus etnogràfics, els museus territorials, els ecomuseus i els museus comunitaris.

Els museus de societat expliquen la història, l'etnologia i la identitat dels pobles posant en valor la relació entre l'ésser humà i el territori. Descriuen com aquest ha anat transformant el paisatge en base a les seves necessitats i com s'han anat creant les diferents comunitats. Amb paraules de F. Pizzorni-Itié *“a través dels museus de societat els pobles poden entendre què és allò que uneix els homes i territoris i imaginar el futur a partir dels recursos del patrimoni conservat i valoritzat”*.

Els museus de societat són el reflex de la pròpia societat del territori on es troben. La major part d'ells s'han construït a finals del segle XIX o durant el segle XX posant èmfasi en el territori d'aleshores, la societat tradicional i el treball al camp, al mar o amb el bestiar. La realitat canviant dels nostres dies obliga als museus de societat a replantejar el seu discurs i les seves col·leccions. La història, l'etnologia i la identitat no poden explicar-se sense relacionar-se amb l'actualitat. La comunitat actual convé que segueixi formant part de la realitat del museu per tal de continuar podent desenvolupar la

La hist

Tots els

Els

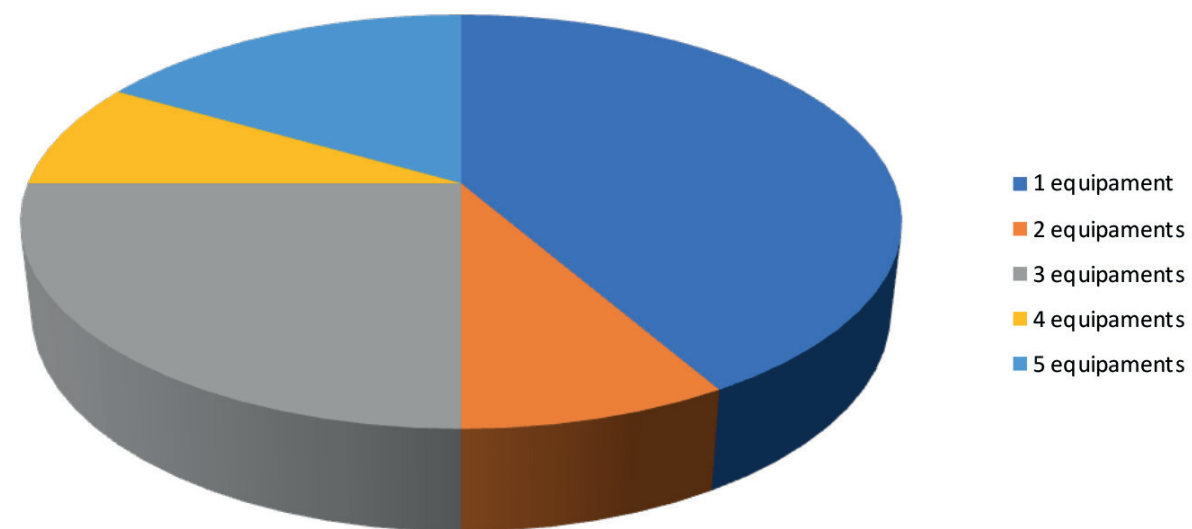
Podem trobar quatre museus amb el 90% o més dels seus objectes dins la categoria d'objectes etnològics i, a la vegada, també trobem dos museus de la Xarxa de Museus d'Etnologia que no arriben ni al 20% dels objectes de les seves col·leccions categoritzats com a objectes etnològics. La mitjana del percentatge dels objectes etnològics de les col·leccions dels museus que formen part de la Xarxa és un 54.8%. Aquesta dada és significativa per entendre la complexitat per categoritzar-los.

	Etnologia/etnografia/tradicions	Arqueologia	Numismàtica	Ciències naturals	Ciència i tècnica	Art	Arts decoratives	Biogràfic
Can Quintana. Museu Mediterrània	37	37	1	20	0	5	0	0
El Cau de la Costa. Museu de la Pesca	42	1	2	21	6	22	4	2
Ecomuseu de les Valls d'Àneu	98	1	0	0	0	1	0	0
Museu Comarcal Conca de Barberà	20	40	5	10	10	15	0	0
Museu Vida Rural Espluga Francolí	90	2	0	1	0	1	0	2
Museu de les Terres de l'Ebre	15	48	0	37	0	0	0	0
Musèu d'Era Val d'Aran	50	8	0	1	15	26	0	0
Museu d'Història Immigració Cat	100	0	0	0	0	0	0	0
Museu Etnogràfic de Ripoll	41	8	3	1	29	5	9	0
Museu Etnogràfic de Barcelona	90	10	0	0	0	0	0	0
Museu Etnològic Montseny-Gabella	62	11	0	0	27	0	0	0
Vinseum. Museu Cultures del Vi	13	8	6	36	5	18	14	0
Mitjana	54.8	14.5	1.42	10.6	7.7	7.8	2.3	0.3

Taula 1. Percentatge de les categories dels objectes de les col·leccions de cada museu de la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya

Dins les col·leccions dels museus destaca l'important fons d'arqueologia del Museu de les Terres de l'Ebre, de la Conca de Barberà i de la Mediterrània i el fons important d'objectes relacionats amb les ciències naturals del Museu de les Terres de l'Ebre i el de les Cultures del Vi. La taula de continuació detalla els percentatges d'objectes de cada categoria per cadascun dels museus de la xarxa:

Si bé és cert que el percentatge de cada categoria ens permet copsar la diversitat de les col·leccions dels museus de la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya, convé també conèixer el nombre d'objectes d'aquests equipaments. Mentre que la gran majoria no supera els 10.000 objectes, hi ha tres museus que trenquen aquesta tendència generalitzada amb una col·lecció que arriba als 22.000, 31.396 i 76.500 objectes, com són Vilafranca del Penedès, Amposta i Barcelona respectivament. Convé puntualitzar aquí que no tots els museus tenen comptabilitzats tots els objectes que tenen als seus magatzems. Molts d'ells tenen el debat de si alguns els han de considerar objectes amb valor patrimonial o no. D'altres, molts dels objectes els util

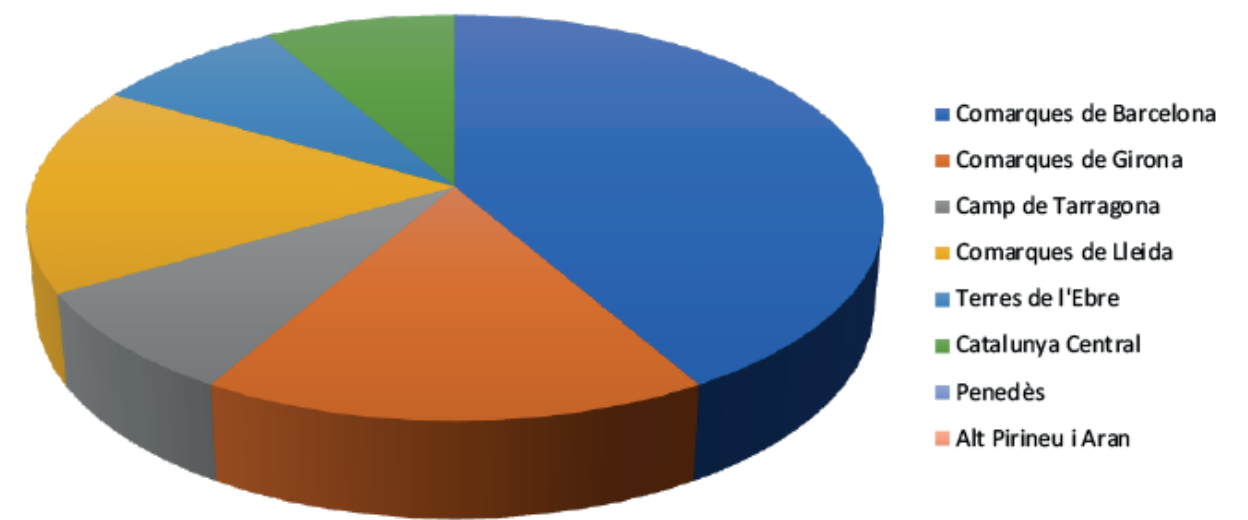
Gràfic 3. Nombre d'equipaments que gestiona cada museu de la Xarxa de Museus d'Història de Catalunya

A diferència d'altres xarxes temàtiques, a la Xarxa de Museus d'Història predomina el model de gestió directa i els equipaments formen part de l'estructura administrativa de l'ajuntament del municipi, estant integrats dins l'àrea o regidoria de Cultura. Això es tradueix amb una major dependència i un procés de gestió i presa de decisions molt més lent. Si bé el 75% dels museus (9) tenen una gestió directa, el 25% restant (3) tenen una gestió indirecta.

El model de gestió dels museus també afecta al procediment de les adquisicions. Si bé en uns casos s'aproven o ratifiquen pels patronats o òrgans de govern dels museus (gestió indirecta), en la majoria de casos cal que s'aprovin per junta de govern local o per decret de regidor/a. En aquests últims casos, la tramitació de l'expedient és més complexa perquè són expedients molt específics que el personal de serveis jurídics no està acostumat a gestionar.

Per últim, si ens fixem amb el repartiment territorial dels museus de la Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya pels diferents àmbits territorials de la Generalitat de Catalunya veurem que la major part es concentren a les comarques de Barcelona (5), dos a les comarques de ponent, dos a la mateixa ciutat de Girona i un a la Catalunya Central, les Terres de l'Ebre i al Camp de Tarragona. Queden sense representació les terres penedesenques i les de l'Alt Pirineu i Aran.

Tractar amb les col·leccions que custodien els museus de la Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya ens permet adonar-nos que no hi ha unes col·leccions històriques sinó que aquestes es defineixen pel fet d'adoptar una mirada global de la societat des d'una perspectiva històrica. Són museus de societat que custodien col·leccions de

Gràfic 4. Distribució territorial dels museus de la Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya

diferents disciplines. De la mitjana de tots els museus de la Xarxa en destaca el 38,38% de col·lecció arqueològica, el 19,28% d'art i el 18,18% d'etnologia.

La classificació dels percentatges de les col·leccions de cada àmbit per museu ens permet observar

Com a casos diferenciats de la majoria trobem la Casa Museu Verdaguer i el Museu de Cervera amb una important col·lecció etnogràfica. És destacable també el percentatge de col·lecció artística d'alguns museus de la Xarxa i la important col·lecció de Ciències Naturals del Museu Torre Balldovina de Santa Coloma de Gramenet.

	Arqueologia	Art	Arts decoratives	Biogràfic	Ciència i tècnica	Etnologia	Ciències naturals	Numismàtica
Casa Museu Verdaguer	0	10	0	10	0	80	0	0
Museu de Cervera	4.5	8	18	5.5	0	61	2.5	0.5
Museu de L'Hospitalet	10	40	10	0	15	25	0	0
Museu de Lleida	74	10	3	0	0	1	0	12
Museu de Mataró	58	11	8	0	11	5	5	2
Museu de Sant Cugat	40	35	0	0	4	20	0	1
Museu de Terrassa	22	40	11	2	6	10	4	2
Museu de Tortosa	34	35.40	2.60	0	0	9.10	0	18.90
Museu d'Hist de Cambrils	80	0	0	0	12	7	0	1
Museu d'Hist de Girona	10	30	10	0	30	0	10	10
Museu d'Hist dels Jueus	70	10	20	0	0	0	0	0
Museu Torre Balldovina	55	2	0	0	1	1	40	1
Mitjana	38.38	19.28	7.22	1.46	6.6	18.17	3.78	5.1

Taula 2. Distribució dels percentatges de les col·leccions dels museus de la Xarxa de Museus d'Història i Monuments per àmbits

Com en la resta de museus del país, cal tenir present però, que a l'hora de categoritzar un objecte sorgeixen dubtes perquè un mateix objecte podria estar categoritzat en diferents àmbits depenent de la interpretació que en fem. Aquesta realitat dels museus de societat reflecteix també la complexitat a l'hora de definir les seves col·leccions. Com a museus de societat, la pluralitat de les col·leccions en alguns casos posa en dubte la pertinença a una sola xarxa temàtica perquè tenen una col·lecció pluridisciplinar i amb un relat transversal al voltant de la història, l'arqueologia i l'etnologia.

4.5 Descripció de la col·lecció de cada museu

A continuació es descriuen de forma individual les diferents col·leccions dels museus que configuren la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya i la Xarxa de Museus d'Història i Monuments de Catalunya. Les col·leccions de tots ells configuren un relat nacional que ens ajuda a transmetre i donar a conèixer Catalunya, la seva història i identitat, i la societat catalana en el seu conjunt.

- Musèu d'Era Val d'Aran.

Amb el present document el Museu parteix de la legislació legal vigent i adapta el document de política d'adquisicions que ja tenia a les directrius i necessitats actuals.

2. Presentació del museu

En ell es mostra una breu presentació històrica del Museu i la seva evolució per contextualitzar-lo. També es detalla la missió, visió, valors i els objectius del Museu. També es detalla l'abast territorial, cronològic i temàtic del Museu i es pot especificar en quines xarxes forma part i participa el Museu.

3. Descripció de les col·leccions

Es presenta la col·lecció del Museu amb totes les seves particularitats i tipologies, àmbits i especialitats. Es pot aprofitar la descripció de les col·leccions del Museu de l'apartat 4.5 del present document marc de política d'adquisicions.

4. Prioritats i àrees d'interès

Després de la descripció de les col·leccions es detallen les prioritats i àrees d'interès per fer créixer les col·leccions actuals, en base als buits i necessitats del Museu.

5. Criteris de selecció d'obra nova

Aquest és un apartat important per delimitar les noves adquisicions del Museu. Hi poden contar els criteris transversals i els criteris de valoració de l'obra (adequació a les col·leccions, estat de conservació, preu i temes logístics). A banda, també s'hi poden afegir aspectes com la tipologia dels objectes o la concreció de les limitacions de les adquisicions per anar en consonància amb altres museus territorials o de la pròpia xarxa temàtica de museus del país.

6. Protocol d'adquisicions

Cada museu té una organització i uns òrgans de govern diferenciats, d'aquí la necessitat que en el document de política d'adquisicions de cada museu es determini quin serà el procediment per a l'acceptació o desestimació d'una proposta d'adquisició. En aquest apartat s'hi ha de fer constar el procediment i els òrgans o persones de decisió. En els casos dels museus de societat, a l'haver-hi documents amb un baix valor econòmic, es contempla la possibilitat de tenir diversos procediments d'acceptació en base al valor del bé a adquirir.

7. Compromisos d'ètica i de transparència

Com a darrer apartat del document de política d'adquisicions cal que aquest accepti el Codi Deontològic de l'ICOM i s'expressi el compromís de fer-lo públic i tractar el tema de les adquisicions i la gestió de les col·leccions amb transparència. Un exemple de text pot ser el següent:

La política d'adquisicions del Museu està sotmesa al Codi d'Ètica Professional de l'ICOM (1986) i a la legislació vigent en matèria de transaccions de béns patrimonials i de propietat intel·lectual, i prestarà especial atenció a qüestions com ara els materials procedents d'excavacions il·legals, les adquisicions condicionades, la cooperació entre museus i els conflictes d'interessos, i la conducta dels professionals.

Amb la voluntat de complir amb el màxim de transparència per part de la institució, aquest document de política d'adquisicions serà públic i es penjarà al lloc web corporatiu. De la mateixa manera, totes les noves adquisicions es faran públiques per part de la institució.

ANNEXOS

Annex 1. Exemples de política d'adquisicions de museus internacionals

between the President, the Vice Presidents for Finance and Programs, and the Director of Collections.

Unexpended funds at the end of the year will return to the Fund. Income generated through the sale of deaccessioned objects will not be used to defray ongoing operating expenses.

2. Upon receipt of a written proposal from the Director of Collections, the President may authorize expenditures exceeding the annual allocation in the event of an extraordinary object, collection, or need for an object arises or an object needs immediate conservation treatment whose cost.

A 1.3

POLITIQUE D'ACQUISITION POUR LE DÉVELOPPEMENT DES COLLECTIONS DU MUSÉE DE LA CIVILISATION DE QUÉBEC

1. Principe général

Le développement des collections du Musée de la civilisation s'effectue par le biais d'acquisitions, principalement sous la forme de dons. Chaque proposition fait l'objet d'un examen minutieux.

Les lignes directrices à cet égard sont énoncées à l'article 3.4 de la *Politique sur la gestion des collections*, lesquelles sont complémentaires aux dispositions de la présente politique.

2. Comités de développement des collections

Le *Règlement sur le comité de développement des collections et sur les conditions d'acquisition et d'aliénation* précise que deux comités sont formés pour analyser les offres d'acquisition qui leur sont soumises par les archivistes, bibliothécaires et conservateurs.

- Le comité de développement des collections du Musée de la civilisation est formé de membres experts externes et de membres internes. Il analyse les offres d'acquisition estimées à 10 000 \$ et plus et soumet ses recommandations au directeur général.
- Le comité interne d'acquisitions, composé de membres de la Direction des collections, analyse les offres d'acquisition estimées à moins de 10 000 \$ et soumet ses recommandations au directeur général.

Les recommandations sont consignées aux procès-verbaux des comités.

3. Critères d'analyse

Neuf critères sous-tendent l'analyse de toute proposition d'acquisition. Ces critères sont appliqués en fonction des axes de collectionnement ainsi que des priorités qui figurent au *Bilan périodique de l'état du collectionnement*¹.

1 Voir un extrait en annexe du présent document.

Les critères sur lesquels s'appuie l'analyse de toute proposition d'acquisition sont:

- Représentativité et exemplarité
Qualités d'un bien lui procurant une valeur de témoignage, mettant en relief son caractère de référence en regard d'un thème, d'un phénomène, d'un enjeu et d'un aspect de la vie en société, et lui octroyant, le cas échéant, une valeur d'unicité, une valeur patrimoniale, voire de rareté.

